

**Problémy pri posudzovaní zverenia detí do výchovy v
prípade rozchodu rodičov**

PhDr. Igor Obuch

ZÁKLADNÉ VÝCHODISKO

Narušenie prirodzeného fungovania rodiny

Nutnosť „zásahu“ z vonku – súd

Využitie prostriedkov súdu - výsluchy, šetrenia..

Pribratie znalca – posúdenie vzťahov + návrh

Znalecké konanie môže prehĺbiť, alebo zmierňovať konflikt v rodine

OČAKÁVANIA SÚDU

Stanoviť (nové) pravidlá ďalšieho fungovania rodiny

Otázky súdu pre znalca – určujú smer a cieľ jeho činnosti.

Otázky sú v kompetencii súdu.

PRÍKLADY OTÁZOK

- Charakterizovať vzťah medzi matkou a mal. dieťaťom
- Charakterizovať vzťah medzi otcom a mal. dieťaťom
- Popísať osobnosť každého z rodičov
- Vyjadriť sa k spôsobilosti oboch rodičov na výchovu mal. dieťaťa a k ich spôsobilosti k vzájomnej porozvodovej komunikácii
- Vyjadriť sa, či by bola SOS vzhľadom na vek dieťaťa, jeho citové väzby k obom rodičom, vývinové potreby a stabilitu budúceho výchovného prostredia v záujme mal. dieťaťa
- V prípade, ak znalec neodporúča SOS, nech uvedie alternatívu optimálnej starostlivosti o mal. dieťa
- Uviesť, či je mal. dieťa zo strany jedného z rodičov ovplyvňované voči druhému rodičovi
- K ďalším otázkam, ktoré znalec posúdi ako dôležité

„ÚSKALIA“ OTÁZOK PRE ZNALCA

Veľké množstvo otázok- napr. medzi 30-40 otázok – strácanie zákl. línie

Nejednoznačné a komplikované otázky

Opakovanie otázok

Nepodstatné otázky

Otázky prevyšujúce kompetenciu znalca

Formulovanie otázok tak, že sa akcentuje rivalizácia rodičov (napr.: Ktorý z rodičov má lepšie predpoklady k starostlivosti o dieťa).

Komplementárny vzťah rodičov versus rivalizácia. Lepšie je formulovať otázku:
Vyjadriť sa k výchovným predpokladom oboch rodičov ohľadom starostlivosti o dieťa

VÝCHODISKÁ ZNALCA

Informácie „z vonku“ - štúdium spisu

Vlastné zistenia znalca - osobný kontakt.

Údaje o rodičoch a deťoch, rozhovory, pozorovania, vyšetrenia.

SPIS

Oficiálny materiál – základné informácie, okolnosti, atmosféra.

„Protichodné“ vyjadrenia, „zbytočné“ materiály - foto, DVD, CD – dokresľovanie situácie, prejavy rodičov..

„Nové údaje“ – klienti prinášajú „svoje dôkazy“..

Otázka akceptovať – neakceptovať - spoľahlivosť, námietky „druhej strany“ – spustenie procesu „dodávania dôkazov“..

Jasný postoj k týmto informáciám – vyjadrenie v posudku.

ÚLOHA ZNALCA

Posudzovať situáciu z hľadiska prospechu detí..

Dieťa má dobrý vzťah k obom rodičom..

Konflikt rodičov je záťažovou situáciou – nemožnosť mať dobrý vzťah k obom

Čím dlhšie situácia trvá, tým je to horšie

- Komplementárny vzťah rodičov sa mení na rivalizačný, čím sa naruší bezpečná väzba dieťaťa na rodičovské prostredie
- Adaptačné stratégie detí na túto zmenu
 1. Štiepenie rodičovského páru na dobrého a zlého rodiča
 2. Popretie- vyhýba sa uvedomeniu tých aspektov reality, ktorým sa ťažko čelí
 3. Regresia

POSTUP ZNALCA

Oboznámenie sa so situáciou - štúdium spisu

Získanie vlastných údajov - Rozhovor, pozorovanie, testové vyšetrenie .

Držať sa zadania súdu – nehovoriť s inými osobami ...

POSTUP ZNALCA II

Rozhovor - pohľad na situáciu, emócie, postoje..

Osobná anamnéza - detto

Pozorovanie – prejavy počas rozhovoru – poukazujú na osobnostné charakteristiky, platí pre rodičov aj deti..

Cielené pozorovanie – Kontakt detí a rodičov ako nevyhnutná súčasť znaleckého vyšetrenia – spontánne reakcie, vývin reakcií..

Testové vyšetrenie

Nie sú normy, pravidiel, závisí od posúdenia situácie a zameranosti znalca.

OKOLNOSTI

Konflikt rodičov – skresľovanie udalostí, zneužívanie údajov, rivalita, skryté motivácie (pomsta) , očakávania od partnera.

Trestné oznámenia.. (Otázka „presvedčenia“) , majetkové spory

„Výhoda“ pre znalca – „zachovanie údajov“

Dezinterpretácia prejavov detí, ovplyvňovanie detí, zovšeobecňovanie

Reakcie detí : Progresia, regresia, popretie, disociácia, polarizácia rodičov, posilnenie súrodeneckých vzťahov..

TESTOVÉ VYŠETRENIE

Spôsob výberu – odpovedať na otázky súdu..

Počet – „testov“

Málo – povrchnosť, nedôslednosť

Veľa – stráca sa celkový obraz, kontinuita.

Deti – malé deti, obmedzená možnosť použitia, pozorovanie, hra..

Subjektívny názor - „Testy na dokreslenie, resp. korigovanie dojmu“..

INTERPRETÁCIA, VYHODNOCOVANIE

Komplexný proces, zohľadňovanie všetkých údajov..

Povahy rodičov

Vek a „povaha“ detí, potreby detí.

Reálne aspekty situácie, najmä z pohľadu detí...

Kvantita údajov má viesť ku kvalite vyjadrenia

CHARAKTERISTIKY RODIČOV

Povahové vybavenie rodičov – emočné charakteristiky, schopnosť fungovania vo vzťahoch, vzťah k sebe – schopnosť kritického pohľadu na seba..
Intelekt je menej dôležitý.

Komplexný obraz – „klady a zápory“ – schopnosť vyvažovania

Povahové danosti rodičov – rodič, partner, profesionál..

Rodič pre malé deti, pre veľké deti..

ŠPECIFIKÁ U DETÍ

Malé dieťa – dôraz na vlastnosti rodičov

Väčšie dieťa – väčšia váha jeho názoru

Vypelost' dieťaťa

Problém – dieťa chce byť v „menej vhodnom“ prostredí

Otázka zverenia, starostlivosti, otázka styku

Kontext situácie - Návrh vyvolá reakcie rodičov, ktoré zas dopadajú na dieťa – opakované vyšetrenia, narastanie napätia vo vzťahoch,

EŠTE DETI

Deti nedeliť – dobrý súrodenecký vzťah môže kompenzovať nedostatky v rodičovskom vzťahu.. Rozdelenie môže vyvolať nesúlady medzi súrodencami, strata opory

Veľký vekový rozdiel - individuálne riešenie , posúdenie charakteristík dieťaťa

FORMULÁCIA ZÁVEROV, ODPOVEDE NA OTÁZKY

Psychologické poznatky dať do „použiteľnej formy, stanoviť pravidlo“..

Riziká : Trvalosť vyjadrenia, nespokojnosť rodičov, „zručnosť súdu“

Spokojnosť rodičov - predpoklad spokojnosti detí..

ODPORÚČANIA

Nielen statické konštatovanie neschopnosti vzájomnej komunikácie rodičov, resp. danej situácie, ale aj navrhnutie opatrení..

- Potrebný je kauzálny prístup s dôsledným popisom osobností oboch rodičov a dynamiky ich vzájomných vzťahov
- Znalecké dokazovanie by malo zmapovať možnosti pre ďalšiu mediátorskú, poradenskú, či psychoterapeutickú prácu s rodičmi i deťmi
- Práva rodiča versus záujem dieťaťa. Presadzovanie práv rodiča môže vnášať tenziu do interakcie rodiča so znalcom
- „Rovnaký“ prístup k rodičom, kritika, pochvala..
Rodičov nedeliť na „dobrého a zlého“, navrhnuté opatrenia by mali absolvovať obaja.
Motivovať rodičov na spoločnú prácu nie jeden, ale obaja...

ZÁVER

Väčšinou obtiažna úloha

Neexistujú normy, predpisy

Na konci je skôr „intuícia“, ktorej by mala predchádzať dlhá a seriózna práca.

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ

Otázky pre znalcov z odvetvia klinická psychológia detí, dospelých a poradenská psychológia

- Charakterizovať vzťah medzi matkou a mal. dieťaťom
- Charakterizovať vzťah medzi otcom a mal. dieťaťom
- Popísať osobnosť každého z rodičov
- Vyjadriť sa k schopnosti oboch rodičov na výchovu mal. dieťaťa a k ich spôsobilosti k vzájomnej porozvodovej komunikácii
- Vyjadriť sa, či by bola SOS vzhľadom na vek dieťaťa, jeho citové väzby k obom rodičom, vývinové potreby a stabilitu budúceho výchovného prostredia v záujme mal. dieťaťa
- V prípade, ak znalec neodporúča SOS, nech uvedie alternatívu optimálnej starostlivosti o mal. dieťa
- Uviest', či je mal. dieťa zo strany jedného z rodičov ovplyvňované voči druhému rodičovi
- K ďalším otázkam, ktoré znalec posúdi ako dôležité

Najčastejšie chyby pri kladení otázok znalcom v civilných konaniach

- Veľké množstvo otázok- napr. medzi 30-40 otázok
- Formulovanie otázok tak, že sa akcentuje rivalizácia rodičov (napr.: Ktorý z rodičov má lepšie predpoklady k starostlivosti o dieťa... Ku ktorému z rodičov má dieťa „blžší“ – „lepší“ vzťah...).
- Komplementárny vzťah rodičov versus rivalizácia. Lepšie je formulovať otázku: Vyjadriť sa k spôsobilosti oboch rodičov k starostlivosti o dieťa
- Otázky na nepodstatné okolnosti, resp. na jednotlivé podrobnosti

Najčastejšie chyby, ktorých sa dopúšťajú znalci pri posudzovaní v civilných konaniach

- Statické konštatovanie neschopnosti vzájomnej komunikácie rodičov
- 1. Potrebný je kauzálny prístup s dôsledným popisom osobností oboch rodičov a dynamiky ich vzájomných vzťahov
- 2. Zistiť zdroj sýtenia konfliktnej porozvodovej komunikácie, dieťa by mal vidieť znalec v interakcii s každým z rodičov zvlášť
- 3. Znalecké dokazovanie by malo zmapovať možnosti pre ďalšiu mediátorskú, poradenskú, či psychoterapeutickú prácu s rodičmi i deťmi
- 4. Práva rodiča versus záujem dieťaťa, presadzovanie práv rodiča môže vnášať tenziu do interakcie rodiča so znalcom

AKO TO BEŽÍ V ŽIVOTE

- Matka sa žiadnym spôsobom nesnaží zmeniť negatívny obraz o otcovi, vcelku laxne konštatuje, že dokonca i pri súrodeneckých konfliktoch sa deti urážajú vetami typu: „Si ako otec.“ Otec potom uvažuje: „Ja som za poslednú handru... Ako to tie deti budú v budúcnosti prežívať vo svojich partnerských vzťahoch...“ Na druhej strane si však otec sám posilňuje negatívny obraz o sebe, keď podáva trestné oznámenia na matku. Je to kontraproduktívny krok, hoci je motivovaný cieľom získať si priazeň detí. Dosahuje však opak, deti sa ešte viac primknú k matke a budú ju ochraňovať.
- Nemožno očakávať ústretovosť v správaní sa detí voči otcovi, keď u nich pretrváva negatívny obraz o ňom (klame, nedodrží sľuby, nevie ich zaujať...). Zo strany matky nie je dostačujúca taká príprava na styk, ktorá obsahuje informáciu, že otec má na ne právo. Deti potrebujú od matky počuť a cítiť istotu, že otec ich má rád, sú pre neho dôležité, potrebujú cítiť, že im matka styk dopraje, že je s ním vnútorne stotožnená.